

DOI: <https://doi.org/10.37129/2313-7509.2020.14.2.129-135>

УДК 504.06

О.В. Ардаковська

Науково-дослідний центр Збройних Сил України «Державний океанаріум» Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія», Україна

ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНОЗЕМНИХ ВІЙСЬКОВИХ КОРАБЛІВ ЯК ЕКОЛОГІЧНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТІВ

В статті досліджується питання щодо правового статусу іноземних військових кораблів як екологічно небезпечних об'єктів в акваторії Чорного моря. Метою даної статті є обґрунтування необхідності визначення нормативного порядку плавання і перебування іноземних військових кораблів у територіальному морі та внутрішніх водах України та встановлення відповідних районів, у яких забороняється присутність іноземних військово-морських сил, з урахуванням їх екологічного стану. Вирішення цих питань дозволить встановити порядок і розміри відшкодування збитків екосистемі Чорного моря в межах територіальних вод України від об'єктів військово-морських сил причорноморських держав і країн-членів НАТО.

Ключові слова: *військовий корабель, Чорне море, морська екосистема, морське право, військово-морські сили, відкрите море.*

Постановка проблеми

Відомо, що екологічна криза в Азово-Чорноморському регіоні в останні роки різко поглибилася, що виражається в таких деструктивних явищах, як масова загибель риби і дельфінів, евтрофікації моря. Ці явища співпали з початком активного процесу милітаризації Чорного моря в зв'язку з російською агресією проти України, що призвело до значного посилення техногенного тиску на морські екосистеми з боку військово-морських сил причорноморських держав та країн-членів НАТО. Саме зараз виникла потреба чітко визначити правовий статус іноземних військових кораблів та допоміжного флоту в територіальних водах України для підтримання екологічної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вибір спрямованості тематики цієї наукової статті обумовлюється тим, що на даний час неможливо оцінити екологічний вплив на екосистему Чорного та Азовського морів з боку військово-морських сил причорноморських держав та країн-членів НАТО, які зараз швидко зміцнюються і нарощують свою присутність в Чорному морі. Тому виникла нагальна необхідність визначення статусу іноземного військового флоту, що може перебувати в територіальних водах України, з точки зору міжнародного морського права і національного законодавства України, що дозволить зберегти екологічну безпеку держави. Автор статті використав публікації з питань морського права, екологічного моніторингу, екологічного стану Чорного моря і контролю природокористування.

З метою розв'язання проблеми відшкодування збитків екосистемам Чорного моря від об'єктів військово-морських сил причорноморських держав і країн-членів НАТО автор статті звернув увагу на різке погіршення екологічного стану Чорного моря протягом останніх років. З метою оптимізації військового природокористування в Чорному морі і оцінки його впливу на морські екосистеми розглянуті правові аспекти режиму внутрішніх і територіальних вод України щодо заходу та перебування іноземних військових кораблів з відшкодуванням збитків, нанесених екології моря.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

З метою розв'язання проблеми відшкодування збитків екосистемам Чорного моря від об'єктів військово-морських сил причорноморських держав і країн-членів НАТО автор статті звернув увагу на різке погіршення екологічного стану Чорного моря протягом останніх років. Поглиблення екологічної кризи яскраво проявилася в масовій загибелі дельфінів в акваторії Чорного моря, евтрофікації моря поблизу Одеси і заморних явищах. З метою оптимізації військового

природокористування в Чорному морі і оцінки його впливу на морські екосистеми розглянуті правові аспекти режиму внутрішніх і територіальних вод України щодо заходу та перебування іноземних військових кораблів з відшкодуванням збитків, нанесених екології моря.

Постановка завдання

Метою даної статті є обґрунтування необхідності визначення нормативного порядку плавання і перебування іноземних військових кораблів у територіальному морі та внутрішніх водах України та встановлення відповідних районів, у яких забороняється присутність іноземних військово-морських сил, з урахуванням їх екологічного стану.

Наукова задача роботи полягає в наданні обґрунтування необхідності визначення нормативного порядку плавання і перебування іноземних військових кораблів у територіальному морі та внутрішніх водах України та встановлення відповідних районів, у яких забороняється плавання й перебування іноземних військових кораблів, виходячи з тенденцій збільшення антропогенного тиску на екосистеми Чорного моря.

Для досягнення поставленої мети в даній роботі вирішувались наступні окремі задачі:

- проведений аналіз екологічного стану Чорного моря;
- коротко описаний техногенний вплив з боку військових кораблів на навколишнє природне середовище;
- проведений аналіз міжнародних та вітчизняних правових актів щодо військового мореплавства;
- окреслені акваторії з найбільшим техногенним тиском;
- надані рекомендації щодо заборонених (або дозволених) місць проведення міжнародних навчань на Чорному морі.

Перераховані вище окремі задачі вирішувалися на основі аналізу літературних джерел з екологічної, океанографічної тематики та морського права.

Розглянуті питання правового статусу іноземних військових кораблів як екологічно небезпечних об'єктів в територіальних водах України.

У статті надані рекомендації щодо створення морських полігонів, де заборонено проведення будь-якої військової діяльності, що надасть можливість захистити найбільш уразливі екосистеми Чорного моря.

Виклад основного матеріалу дослідження

В даній статті досліджуються правові і екологічні аспекти стосовно перебування іноземних кораблів та допоміжних суден в територіальних і внутрішніх водах України.

В даний час екологічна обстановка в Чорному та Азовському морях продовжує погіршуватися, що пов'язано з активізацією джерел антропогенного впливу, до яких відносяться: річки (скорочення прісноводного стоку, внесення з річковим стоком різноманітних забруднюючих речовин); сільське господарство (внесення з суші добрив та пестицидів); промисловість (внесення до морського середовища важких металів, детергентів, нафти); населені пункти (внесення неочищених або недостатньо очищених каналізаційних і ливневих стоків, патогенних організмів); атмосферне випадіння (внесення до моря нітратів, фосфатів, ртуті, свинцю, пилу); судноплавство пасажирське і вантажне (внесення нафти, екзотів, шумове забруднення); порти, діяльність яких пов'язана із забрудненням акваторій, поглибленням дна, прокладкою судноплавних каналів, перетворенням природних лиманів; рибний промисел (перелов біологічних ресурсів, руйнування донних біоценозів шельфу); видобуток мінеральних ресурсів моря; руйнування берегових зон; рекреація і туризм.

На жаль, до існуючих соціально-економічних, політичних та екологічних проблем Азово-Чорноморського регіону, приєдналася активна мілітаризація держав, що лежать на берегах Чорного моря, яка значно погіршує екологічний стан морського середовища за рахунок базування військово-морського флоту. Україна продовжує нарощувати кількість власних військових кораблів, причому робить це в найбільш екологічно вразливій акваторії північно-західної частини Чорного моря. В територіальні води України в візитами та для проведення сумісних навчань заходять кораблі іноземних держав, перш за все країн-членів НАТО. Все створює додаткове навантаження на екосистеми північно-західної частини Чорного моря.

Будь-який військовий корабель має розглядатися як потенційно екологічно небезпечний об'єкт внаслідок численних негативних впливів на навколишнє природне середовище. Вплив на морське середовище військово-морських сил тісно пов'язаний із властивостями систем зброї і військової техніки та обладнання, такими, як викиди у повітря, скиди безпосередньо у воду, використання хімічних речовин, вплив фізичних факторів (шум, світло, вібрації, електромагнітне випромінювання) і вплив на ландшафт.

В цілому, специфіка утворення відходів та фізичних впливів від кораблів ВМС та допоміжних суден не відрізняється від такої для суден комерційного флоту, але все ж таки є деякі особливості [1]. На відміну від комерційних суден військові кораблі створюють більш інтенсивне фізичне забруднення морського середовища, яке негативно впливає не тільки на морську біоту, але й на здоров'я військовослужбовців: акустичне (гідроакустичне) забруднення; теплове забруднення; електромагнітне забруднення; радіаційне забруднення.

Специфіка екологічної безпеки військових кораблів полягає в структурі їх відходів, яка поділяється на експлуатаційну і на аварійну складову. До викидів чи скидів експлуатаційні відходи від військових кораблів застосовуються заходи щодо усунення або зменшення таких скидів, встановлюються норми і стандарти, які стосуються конструкції та обладнання кораблів, а також санкції до винних осіб за навмисні скиди, що не викликані необхідністю. Стосовно же аварійних (випадкових) забруднень, які правило, викликаються різними інцидентами, то їх неможливо заборонити. Аварійне забруднення звичайно більше за масштабами відносно експлуатаційного, наприклад, через зіткнення, посадці на міліну, випадків зі зброєю. Можливо лише вживати заходи щодо недопущення таких інцидентів або зменшення пов'язаних з ними шкідливих наслідків. Саме тому будь-який військовий корабель, як в умовах нормальної експлуатації, так і аварійних умовах, представляє собою джерело екологічної безпеки не тільки для морських екосистем, а і для здоров'я людей.

Джерелами правового статусу іноземних кораблів ВМС є міжнародні договори, звичаї, прийняті у встановленому порядку рішення міжнародних організацій, законодавство України. Невід'ємним правом кожної держави, незалежно від того чи має вона вихід до моря чи ні, є право здійснювати свободу військового мореплавання у відкритому морі. Свобода відкритого моря, якою користуються військові кораблі, визначається умовами і правилами Конвенції ООН з морського права 1982 року [2], учасником якої є Україна, а також іншими нормами і звичаями міжнародного права.

Конвенція ООН з морського права 1982 року стверджує, що суверенітет прибережної держави поширюється на морський пояс, який називається територіальне море (ст. 2). Однак суверенітет в територіальному морі прибережна держава здійснює з дотриманням норм Конвенції ООН 1982 року і інших норм міжнародного права, а саме надає право іноземним військовим кораблям на мирний прохід через територіальне море. В силу права мирного проходу прибережна держава не заважає проходу по своїм територіальним водам іноземних військових кораблів і не вимагає отримання попереднього дозволу або повідомлення з обов'язковою сплатою екологічного податку. Згідно ст. ст. 17-32 Конвенції ООН 1982 року, кожне судно, в тому числі і будь-який іноземний військовий корабель, зі сплатою екологічного збору, має наступні права, передбачені нормами міжнародного морського права:

- а) право на мирний прохід через територіальне море прибережної держави без заходу у внутрішні води;
- б) право на заходження у внутрішні води;
- в) право стати на рейді або біля портової споруди прибережної держави в його територіальних водах або у внутрішніх водах.

При відвідуванні іноземних портів, взаємини між військовими кораблями і місцевою владою регулюються не тільки певними нормами міжнародного права. Основна увага вже переноситься на місцеве законодавство і міжнародний звичай, згідно якого прибережні держави допускають іноземні військові кораблі в свої територіальні води і порти на певних умовах, з обов'язковою сплатою екологічного збитку морському середовищу та атмосферному повітрю.

Правила, що стосуються мирного проходу, заходу і перебування іноземних військових кораблів на суверенній території України, були встановлені Законом України «Про державний кордон

України» від 04 листопада 1991 року [3]. Після цього уряд України прийняв Постанову від 16 травня 1996 року за № 529 «Про затвердження Правил плавання і перебування в територіальному морі внутрішніх водах, на рейдах та в портах України іноземних військових кораблів» [4].

Конвенція ООН 1982 року була ратифікована Законом України № 728-ХІУ від 03 червня 1999 року, з екологічними доповненнями про вплив іноземних військово-морських сил на екосистему Чорного моря та можливості сплати збитків.

Таким чином, в даний час Україна, як і інші прибережні держави, має власне законодавство, яке встановлює режим внутрішніх вод і територіального моря і регулює мирний прохід іноземних військових кораблів.

В залежності від мети в чинному законодавстві України можна виділити два порядки заходу і перебування іноземних військових кораблів у територіальних водах України, з можливою платою збитків, нанесених довкіллю.

Перший порядок передбачає наступні цілі заходу, перебування або переміщення підрозділів збройних сил іноземної держави:

- а) участь у спільних військово-морських навчаннях та інших заходах, які стосуються поліпшення військової підготовки в рамках домовленостей про військово-морське співробітництво;
- б) транзитне переміщення через територіальні води України;
- в) надання Україні на її прохання військової допомоги в припиненні збройної агресії з боку третьої держави і надання допомоги Україні в ліквідації стихійного лиха;
- г) обслуговування інших військових частин, які розміщені на території України відповідно до міжнародних договорів.

Такий порядок передбачений нормами Закону України «Про порядок допуску та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України» від 22 лютого 2000 року [5].

Другий порядок відповідає міжнародним морським звичаям, що належать до дружніх заходів і відвідинам іноземних держав військовими кораблями, а саме: офіційні візити, неофіційні візити у відповідь, попередні візити і вимушені заходи військових кораблів до територіальних вод.

Чинне законодавство України передбачає три види заходу іноземних військових кораблів у внутрішні води і в порти України: офіційні візити; неофіційні візити; ділові заходи.

Проте законодавство не знімає відповідальності щодо плати екологічного збитку при заході іноземних кораблів.

Підставою для допуску іноземних військових кораблів у внутрішні води, на рейди та в порти України є попередній дозвіл Кабінету Міністрів України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами.

Дозвіл на заходження іноземних військових кораблів надходить дипломатичними шляхами не пізніше, ніж за 30 днів до передбаченого заходу, якщо сторони не домовилися про інше. При цьому повідомляється про чисельність, класи, назви, розміри кораблів, мету і характер заходу, порт, який передбачається відвідати, загальна численність особового складу та інше, що пов'язано з впливом на навколишнє природне середовище.

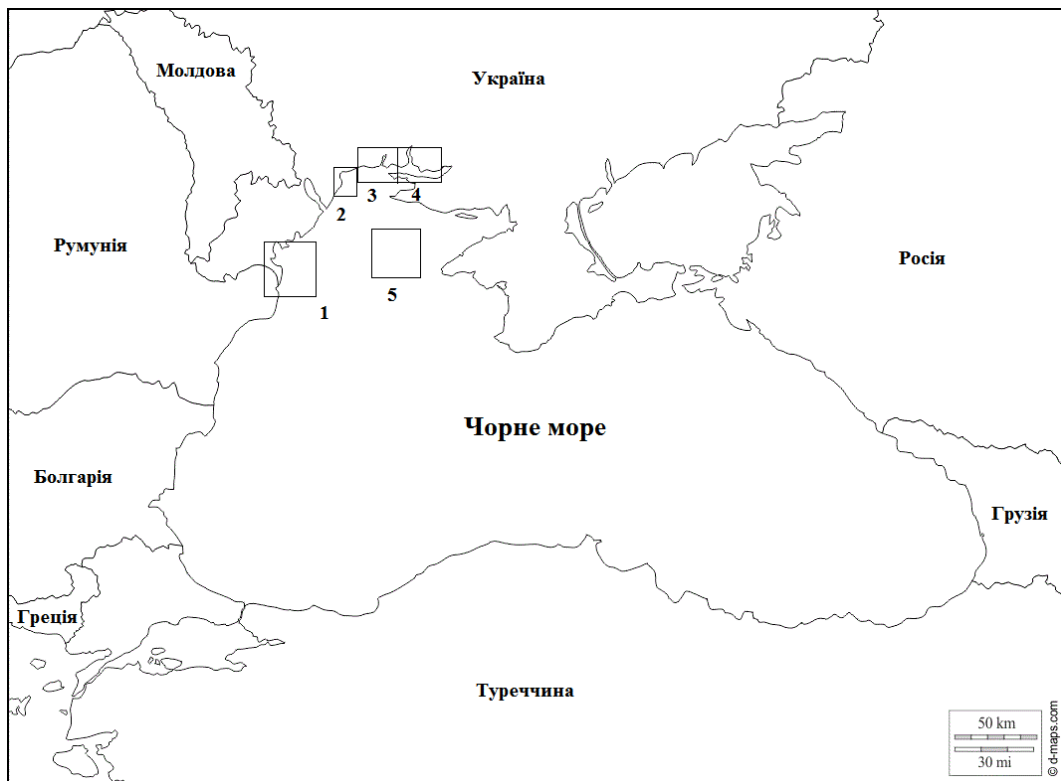
Кількість іноземних військових кораблів однієї і тієї ж держави в одному порту не повинна перевищувати трьох одиниць, якщо інше не передбачено міжнародними договорами. Найбільший термін перебування іноземного корабля в порту України не повинен перевищувати 7 діб, якщо отриманий дозвіл не передбачає іншого терміну.

Звичаї міжнародного морського права визначають дії, які є загально забороненими для іноземних військових кораблів при їх знаходженні в територіальних водах прибережної держави, а саме: використання шлюпок і катерів; навчання з висадки десантів; опускання під воду підводних апаратів і їх рух під водою; навчальні стрільби; постановка мін, димових завіс і різних спецзасобів; кіно- і фотозйомка; складання опису різних районів; креслення планів і схем порту; ведення наукових досліджень і вимірювань; забруднення навколишнього природного середовища.

Присутність іноземних військових кораблів в територіальних і внутрішніх водах України визначається виключно законодавством України та міжнародними договорами.

На теперішній час досі не визначені акваторії (з урахуванням їх екологічного стану), які мають високу екологічну цінність, низьку стійкість до техногенного навантаження та у яких забороняється присутність іноземних військово-морських сил.

За результатами досліджень Українського центру екології моря, проведених у 2014 році, на українській частині північно-західного Чорного моря можна виділили декілька районів, що знаходяться під значним техногенним впливом (полігони «Мегаполіс» (міста Одеса, Іллічівськ, порт Південний), «Дністровський» і «Дунайський»), а також район з найменшим рівнем антропогенного тиску, що знаходиться на значному віддаленні від джерел забруднення, – «Фоновий» полігон (рис. 1) [6].



1 – полігон «Дунайський», 2 – полігон «Дністровський», 3 – полігон «Мегаполіс»,
4 – полігон «Дніпробузький», 5 – полігон «Фоновий»

Рис. 1. Розташування полігонів

На основі проведених Українським центром екології моря досліджень можна зробити наступні висновки, що до локальних районів з найбільшим техногенним навантаженням відносяться:

- морські регіони, що знаходяться під впливом річкового стоку (Дунаю, Дніпра, Південного Бугу і Дністра), та місця скиди стічних вод (Одеса, Чорноморськ);
- портові акваторії м. Одеса, м. Скадовськ, м. Чорноморськ, порт Південний;
- філофорне поле Зернова, де знаходиться унікальна морська екосистема, в основі якої є цінна водорість філофора. На жаль, філофорне поле постійно зменшується внаслідок деградації водоростей від забруднення морської води;
- район острова Зміїний, який дуже важливий для відновлення і підтримання біорізноманіття всього Чорного моря, що знаходиться під впливом забрудненого річкового стоку з Дунаю.

Саме ці акваторії потребують особливої уваги з точки зору охорони навколишнього природного середовища, тому прохід, перебування іноземних військових кораблів в них, а також проведення військових навчань, буде вкрай небажаними. Можна зазначити, що саме на цих ділянках розташовані великі порти з всією необхідною інфраструктурою, тому стосовно заходів і стоянок іноземних

військових кораблів в територіальних водах України, альтернативних місць для цього на українському узбережжі просто не має. Виходячи з цих обставин, можливо лише рекомендувати заборонити проведення військово-морських навчань в акваторіях острова Зміїний та частині полігону «Фоновий», де розташовано філофорне поле Зернова, як найбільш уразливих і цінних морських екосистем.

Сьогодні чинне законодавство України вимагає визначення нормативного порядку плавання і перебування іноземних військових кораблів у територіальних та внутрішніх водах України, визначення рекомендованих курсів або морських коридорів для іноземних військових кораблів у територіальних водах України та встановлення відповідних районів, у яких забороняється плавання й перебування іноземних військових кораблів, в тому числі враховуючи екологічний стан цих районів. В екологічному законодавстві України мають бути передбачені правила екологічної безпеки при експлуатації іноземних військових кораблів, правила зберігання та використання палива та шкідливих відходів, а також правила знищення боєприпасів, які не були використані, врегульовані питання компенсацій збитків навколишньому природному середовищу. Досі ці питання не врегульовані законодавчо. Не створено і не введено в дію методику розрахунку збитків довкіллю від іноземних військових кораблів. Не визначено екологічно цінних акваторій, де проведення бойових навчань буде заборонено.

Висновки

В умовах поглиблення екологічної кризи в Азово-Чорноморському регіоні постала нагальна необхідність врегулювання військово-морської діяльності країн-членів НАТО в територіальних та внутрішніх водах України. Необхідно прийняття управлінських рішень щодо встановлення нормативного порядку плавання і перебування іноземних військових кораблів у територіальних та внутрішніх водах України, визначення рекомендованих курсів або морських коридорів для іноземних військових кораблів у територіальних водах України та встановлення відповідних районів, в яких прохід, перебування іноземних військових кораблів та проведення військових навчань будуть заборонені. Потребує змін і є екологічне законодавство, в якому мають бути закріплені правила екологічної безпеки для іноземних військових кораблів та порядок відшкодування збитків довкіллю.

В перспективі проведення екологічних досліджень північно-західної частини Чорного моря для уточнення даних щодо встановлення морських районів, заборонених для відвідування іноземними військовими кораблями, а також для проведення військових навчань.

Список використаних джерел

1. Сорокін А.М. Підходи до класифікації відходів, які утворюються на кораблях військово-морських сил, та заходи для попередження забруднення моря / А.М. Сорокін, С.М. Чумаченко // Техногенно-екологічна безпека та цивільний захист. — 2010. — Вип. 1. — С. 154-157.
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права (Ратифікована Законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року та Угоди про імплементацію Частини XI Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року» від 03.06.99 р. за № 728-XIV). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_057#Text (дата звернення: 07.07.2020).
3. Закон України від 04 листопада 1991 року «Про державний кордон». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text> (дата звернення: 07.07.2020).
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 1996 року за № 529 «Про затвердження Правил плавання і перебування в територіальному морі внутрішніх водах, на рейдах та в портах України іноземних військових кораблів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/529-96-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.07.2020).
5. Закон України від 22 лютого 2000 року «Про порядок допуску та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1479-14#Text> (дата звернення: 07.07.2020).
6. Стан довкілля Чорного моря: Національна доповідь України, 2012-2013 роки/ Укр. наук. центр екології моря. – Одеса : Астропринт, 20014 . – 85 с.

References

1. Sorokin, A.M., Chumachenko, S.M. (2010). Pidkhody do klasyfikatsii vidkhodiv, yaki utvoriuiutsia na korabliakh viiskovo-morskykh syl, ta zakhody dlia poperedzhennia zabrudnennia moria [Approaches to the classification of waste generated by naval ships and measures to prevent marine pollution]. *Tekhnohenno-ekolohichna bezpeka ta tsyvilnyi zakhyst – Tekhnohenno-ekolohichna bezpeka ta tsyvilnyi zakhyst, 1*, 154-157 [in Ukrainian].
2. Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii z morskooho prava [United Nations Convention on the maritime law]. (n.d.) *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_057#Text [in Ukrainian].
3. Law of Ukraine On the State Border. (n.d.) *zakon.rada.gov.ua*. с <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text> [in Ukrainian].
4. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On approval of the Rules of navigation and stay in the territorial sea of inland waters, raids and ports of Ukraine of foreign warships. (n.d.) *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/529-96-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
5. Law of Ukraine «On the procedure for admission and conditions of stay of units of the armed forces of other states on the territory of Ukraine». (n.d.) *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1479-14#Text> [in Ukrainian].
6. *Stan dovkillia Chornoho moria [The environmental state of the Black sea]*. (2014). Odessa: Astroprint [in Ukrainian].

Рецензент: Максимов М.В., доктор технічних наук, професор, Інститут Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія», Україна

ПРАВОВОЙ СТАТУС ИНОСТРАННЫХ ВОЕННЫХ КОРАБЛЕЙ КАК ЭКОЛОГИЧЕСКИ ОПАСНЫХ ОБЪЕКТОВ

Е. Ардаковская

В статье исследуются вопросы относительно правового статуса иностранных военных кораблей как экологически опасных объектов в акватории Черного моря. Целью данной статьи является обоснование необходимости определения нормативного порядка плавания и нахождения иностранных военных кораблей в территориальном море и внутренних водах Украины и определение районов, в которых запрещается присутствие иностранных военно-морских сил с учетом экологического состояния. Решение этих вопросов позволит установить порядок и размер компенсации ущерба экосистеме Черного моря в границах территориальных вод Украины от объектов военно-морских сил причерноморских стран и стран-членов НАТО.

Ключевые слова: *военный корабль, Черное море, морская экосистема, морское право, военно-морские силы, открытое море.*

LEGAL STATUS OF FOREIGN WARSHIPS AS ENVIRONMENTALLY HAZARDOUS OBJECTS

O. Ardakovska

The article describes the practical experience of the NATO Navy's environmental activities in the protection of marine ecosystems. The article uses publications on the protection of marine ecosystems, the ecological status of the Black and Azov Seas and environmental control. The physical and geographical characteristics of the Black Sea and the ecological conditions of the Azov-Black Sea are described. Data from the ecological monitoring of the Azov-Black Sea region indicate a severe ecological crisis in the region, which is characterized by excessive development of unicellular algae, death of fish and dolphins. The intensification of the ecological crisis coincided with the beginning of the militarization of the Azov-Black Sea region. The presence of foreign warships will further intensify the environmental crisis in the Black Sea. There is a need for legislative regulation of the naval activities of NATO countries in the territorial and internal waters of Ukraine. Today, the current legislation of Ukraine requires to determine the normative nature of navigation and stay of foreign warships in the territorial and internal waters of Ukraine, to determine recommended courses or sea corridors for foreign warships, to establish areas where military presence and military exercises are prohibited. The environmental legislation of Ukraine should provide rules for environmental safety in the operation of foreign warships, rules for storage and disposal of waste, rules for the destruction of ammunition that has not been used, defines the procedure for compensation for environmental damage from naval activities. So far, these issues have not been regulated by law. The method of calculating damage from foreign warships has not been created or put into effect. In the long run, it is necessary to conduct ecological studies of the North-Western part of the Black Sea to determine the areas closed to naval activities.

Keywords: *warship, Black Sea, marine ecosystem, maritime law, naval forces, high seas.*